

Наталія Кашкадамова

ОРГАНИ ЛЬВОВА І ГАЛИЧИНИ

Сергій Каліберда *Органи Львова і Галичини: Історія та сучасність*.
Львів : Апріорі, 2014. 448 с.

Знайомство з органною музикою, зацікавлення і захоплення нею для нашого покоління львів'ян розпочалося у 1960-х роках з відкриттям Львівського органного залу у соборі Марії-Магдалини. Для тодішніх слухачів органні концерти були паростками духовної свободи, символом відродження духовності після важких років тотального панування ленінської, атеїстичної ідеології. Звертаючись з відкритим серцем до величного органного мистецтва, тодішні шанувальники навіть не уявляли собі, наскільки давньою і багатою була його історія у Львові. Адже за не такі й довгі роки радянської влади в регіоні було позакривано сакральні заклади, знищено органи і наполегливо усунено зі свідомості людей елементи відповідної духовної культури. Тільки у 1970–1980-х рр. в Україні, як і цілому

тодішньому Радянському Союзі, почали встановлювати нові концертні органи, а на органні концертні зали перетворювали приміщення раніш закритих костелів та церков як найбільш відповідні щодо акустики.

Серед слухачів органних концертів був і зовсім ще молодий тоді майбутній інженер Сергій Каліберда, для якого пошанування і пропаганда органного мистецтва, дослідження його історії в Україні стали справою життя. Усвідомивши велику цінність органів як пам'яток культури, він при кінці 1990-х років вирішив розпочати збір відомостей про органи України – їхню кількість, місцезнаходження, стан та технічні характеристики. На першому етапі дослідник зіткнувся з великими, майже непереборними труднощами, зумовленими, передовсім, повною відсутністю інформації. С. Каліберда зрозумів, що потрібно вести роботу одразу в різних напрямках. 2002 року в Інтернеті за адресою www.organy.lviv.ua він розмістив сайт «Органи України», а надалі його постійно оновлював. На сайті представлено понад 100 органів (діючих та недіючих) з прекрасними кольоровими фотографіями їхніх проспектів та пультів управління, дається інформація про місця розміщення, будівників та диспозицію цих інструментів. Сайт виконаний українською мовою, розробники мріють здійснити також його переклади польською, німецькою, російською, англійською мовами.

У 2006 році ініціативна група шанувальників органного мистецтва на чолі з Сергієм Калібердою створила і зареєструвала у Львові «Благодійну асоціацію друзів органної музики і мистецтв». Створення асоціації дозволило розширити спектр діяльності – встановити контакти з численними органістами й органамими

майстрами в Україні та за її межами, активізувати роботу з опису всіх існуючих органів держави, сприяти підтримці і ремонтам інструментів, пропаганді творчих здобутків України у сфері органної творчості та виконавства. Вже у тому ж самому році відбувся міжнародний органний симпозіум під патронатом швейцарського органіста й композитора, професора Базельської музичної академії Гі Бове (Guy Bovet). Зв'язки з професором та його учнями допомогла встановити його учениця та колишня львів'янка Ірина Цайтц. За її активної участі в наступні роки 2006–2012 у Львівському будинку органної та камерної музики пройшло п'ять міжнародних фестивалів органної музики «Діапазон».

Наступним кроком було увіковічення здобутків львівського органного мистецтва у звукозапису: Сергій Каліберда налагодив випуск компакт-дисків з органними записами. Першим у 2008 році з'явився диск «Органна музика львівських композиторів XVI–XX ст.», що містив твори від Мартина Леополіти до Олександра Козаренка, виконані Самуїлом Дайчем, Валерієм Коростельовим та Наталією Величко на львівському органі «Рігер-Кльос». Наступні звукозаписи увічнювали виконавське мистецтво органістів зі Львова – Самуїла Дайча (2009), Арсенія Котляревського (два диски – 2010), Валерія Коростельова (2011).

Вінцем пропагандистської роботи видатного шанувальника українського органного мистецтва на сьогоднішній день стало написання і видання книжки про органи Львова і Галичини (видавництво «Апріорі», Львів 2014, 448 с.). Матеріали до цієї книжки автор збирав 15 років, частково публікуючи їх у періодиці. Так, у мене ще й досі зберігається добірка його статей «Органи Львова: Історія і сучасність», надрукованих у газеті «Поступ» взимку 1999–2000 рр. Книжку ж С. Каліберда забезпечив солідними джерелами, роздобувши праці польських дослідників на близькі теми та, головне, об'їздивши всі костели краю, оглянувши на власні очі та сфотографувавши всі, хоч трохи ще подібні до органа, рештки давньої культури в Галичині. Істотну допомогу в цих пошуках надала дослідникові записка п. Єжи Шибальського, знаного свого часу керівника майстерні акустики у Львівській консерваторії, який в першій половині 1950-х років, спостерігаючи нищення львівських органів, склав їхній перепис.

Автор вбачає мету своєї літературної праці в тому, щоб «дати історико-культурне обґрунтування для відродження органного мистецтва та інструментарію, як на теренах Галичини, так і цілої України». Більшу частину книжки – чотири великі розділи – займає опис і характеристика інструментів, що існували й існують у костелах східної Галичини. Кожному органу присвячена окрема стаття, що містить історичну довідку, як про сам орган, так і про собор, в якому він знаходиться. Наводиться диспозиція інструмента, опис його технічного стану, а для діючих органів – ще й характеристика виразових можливостей. Кожну статтю супроводжують якісні світліни, що дають уявлення про вигляд органа (чи його решток) та його домівки-собору.

П'ятий і шостий розділи книжки присвячені людям коло «королівського інструмента» – органобудівникам та органістам, тим, хто створював інструменти і грав на них. С. Каліберда особливо привертає увагу до того факту, що при кінці XIX – на початку XX сторіччя Львів був одним з найбільших центрів органобудування в Європі. Значний вплив на це виробництво справив майстер Ян

Слівінський (1844–1903), який 1876 року заснував у Львові «Фабрику органів костьольних і гармоній». Імена більшості інших львівських майстрів так чи інакше пов'язані з фабрикою Слівінського, яка стала однією з найкращих і найславніших в краї. Органісти ж у Львові відомі від XV сторіччя. Спираючись на дослідження Лешека Мазепа, Автор наводить імена найдавніших музикантів міста з XVI й XVII сторіч. Про наступних подає біографічні довідки, перераховує органі творці львівських композиторів. Книжку супроводить солідний апарат: словник мало-відомих органних термінів та іменний покажчик.

Враховуючи великий обсяг інформації, яка міститься в книжці «Органи Львова і Галичини», природньо припустити, що тут чи там до неї могли закрастися неточності. Автор, свідомий такої небезпеки, пише: «Я зробив, що міг, хто може, нехай зробить краще». Та треба зазначити, що Сергій Каліберда – не тільки завзятий шанувальник органа, але ще й оптиміст! На закінчення своєї праці він описав власну мрію про відродження і розквіт органів у Львові та Україні загалом, про чудові концерти, які зазвучать у виконанні львівських хорів та оркестрів разом з органом, про відновлення органного будівництва в Україні, про те, що «Львів повернув собі право називатись органною столицею України». Спитаймо ж разом з автором: «Невже це аж настільки химерний сон, щоб він не міг стати дійсністю?!»

